

מראי מקומות- סנהדרין ט"ו

ד"הכהן" לא הי' צריך לכתוב, וא"כ ממילא
הוי מיעוט אחר מיעוט ולרבות.

(ד) **עשרה כהנים- הק' תוס' במגילה** (כג: ד"ה
עשרה), למה אין צריך אחד עשר משום דאין
ב"ד שקול, ולא תי'. וכ' הרשב"א שם דלא
אמרי' הסברא דאין ב"ד שקול אלא היכא
דהכתוב לא נחית למנינא, אבל היכא
דהפסוק נחית למנינא, אז לא אמרי' בזה דאין
ב"ד שקול, אלא אמרי' דהמנין דוקא נוכח
לעיל בג:, דבסנהדרין גדולה אי' דאין צריך להיות שקול משום דכתיב
בקראי, וביאר הר"ן שם משום דכתיב שבעים בפירוש, ולכאור' דברי
הרשב"א כאן מחודשים הרבה יותר מזה, דכאן לא כתיב בהדיא,
ודומה למה דאמרי' התם דוקני משמע ב', וכו', ואין ב"ד שקול, דלפי
הרשב"א לכאור' זה ג"כ נחשב נחית למנינא, אבל לכאור' יש לחלק,
דוקני הוי לשון רבים, ואי"ז חשיב כ"כ נחית למנינא, משא"כ הא
דכתי' כהן עשרה פעמים, דודאי נחית למנינא הוא, ויש לעי'.

(ה) **חד לגופי', הנך הוי מיעוט אחר מיעוט, וכו'-**
הק' בחי' ר' יונה, הרי בכל מקום דאמרי'
מיעוט אחר מיעוט, גם המיעוט הראשונה
אמרי' דלאו מיעוט הוא והוי לרבות, ומ"ש
כאן דאמרי' דחד צריך לגופי' וצריך כהן אחד
ממש. ועוד הק', דאם מיעוט אחר מיעוט הוא,
א"כ כל אותן כהנים דכתיב בתורת מיעוט
אחר מיעוט, לא הו"ל להיות נחשב בהמנין,
שהרי אינם באין אלא לרבות מה שהמיעוט
מיעטה, ולא להיות נמנין בפנ"ע. וע"ש מה
שהביא לתרץ, ומה שהק' עליו, ולבסוף סיים
בצ"ע.

(ו) **האומר דמי עלי וכו', ועבד אתקש לקרקעות-**
הק' תוס' במגילה (כג: ד"ה שמין), דמשמע
מכאן דגם עבד עברי הוקש לקרקעות, והרי
קרא כי כתיב בעבד כנעני כתיב, והניח בקו'.
וע' במהרש"א שם דכ' דהאומר דמי עלי
שמין אותו כעבד כנעני, ולכן שפיר אמרי'
דהוקש לקרקעות, כיון דשמין אותו כעבד
כנעני. וע"ע בש"ך (חו"מ צ"ה, י"ח), דכ'
דמשמעות סוגיין הוא דגם ישראל בן חורין
הוקש לקרקעות, בין גמ' זו [אולם לכאור' י"ל דסוגיין
משמע להיפוך, דאם אמרי' דבן חורין הוקש לקרקעות, למאי נפק"מ
איך שמין אותו, הרי סכ"ס הרי הוא צריך לפרוע שויו להקדש, וא"כ
יהי' צריך עשרה כקרקע. ומה שהגמ' הי' צריך להדגיש דשמין אותו
כעבד, קצת משמע דרק משום דשמין אותו כעבד אמרי' דצריך עשרה,
והוא משום דרק עבד הוקש לקרקעות, ויש ליישב], ובין מה
ששואל הגמ' לענין שער העומד ליגזז, הכל

(א) **אדם יודע שאין ערך לכלי, וגמר ואמר לשום**
דמים- ע ברש"י (ד"ה בשלמא לאפוקי),
דמבואר מדבריו דס"ל דהכלי נעשה הקדש,
וצריך שלשה כדי לפדותו. ולפ"ז, הא דגמר
ואמר לשום דמים היינו להקדישו, ולא רק
שיתן שויו להקדש. אולם ע' ביד רמה דכ'
דוק לר' חסדא חל הקדושה על המטלטלין
עצמן, אבל לפי ר' גידל משמע דלא חל
הקדושה [וכן משמע קצת מלשוננו בר' גידל גופי', דכ' דצריך
שלשה שמאין לשום את הכלי כדי שיתן דמיו להקדש, משמע דאינו
בתורת פדיון]. ולכאור' יש להעיר לשי' רש"י, דא"כ
מהו החידוש בערך מטלטלין, הר"ז ככל
הקדש שצריך שומא (בשלמא להרמ"ה, י"ל
דהחידוש הוא הא דצריך לאמוד הכלי בג',
אע"פ דהכלי עצמו לאו הקדש הוא). וע' בר'
יונה דכנראה הי' זה ק' לו, וכ' דהתם גופי'
הקדש אבל כאן אינו כן, ותרי גווני הקדש הם,
וצ"ע כוונתו בזה. וע"ע ברש"ש דכ' די"ל
דחידוש של ציור זה הוא מה שר"מ חידש,
דאין אדם מוציא דבריו לבטלה.

(ב) **במתפיס מטלטלין לערכין- הק' הר"ן,** הרי
ערכו הוא מפורש בתורה, וא"כ לא הקדיש
בהמטלטלין אלא חלק שבו ששוה לערכו,
וא"כ צריך ליתן ערכו להקדש כדי לפדות
החפץ וסגי בהכי. ותי' דמיירי בעני, שלא
הספיקו המטלטלין לערכו, וא"כ שפיר צריך
לאמרו כדי לפדותו [צ"ע למה צריך להיות עני, הא לכאור'
יתכן להיות ציור דמטלטלין זה הוא רק חלק של הערך. ולכאור' כוונתו
הוא דאפי' אם המטלטלין לא הספיקו לערכו, מ"מ יתן כל ערכו וממ"נ
נפדה המטלטלין. וע"ז תי' דעני הוא, ואינו יכול עכשיו ליתן כל ערכו,
אבל עכ"פ רוצה לפדות המטלטלין שלו, ולזה צריך ג' שמאין],
ולכן כשהוא פודה אותו, צריך ליתן כפי
שווין, וממילא צריך שומא.

(ג) **אמר שמואל עשרה כהנים כתובים בפרשה,**
חד לגופי', הנך הוי מיעוט אחר מיעוט, וכו'-
הק' הר"ן, למה הוי מיעוט אחר מיעוט, הרי
הי' צריכין לכתוב כל העשרה כדי לדעת
שצריכין עשרה אנשים, ואי לא כתב אלא כהן
אחד, ה"א דסגי באחד בלבד לשום [ואף דלכאור'
הי' שייך לומר "ישראל" לשאר ט' פעמים, אולי י"ל דאין דרך הקרא
לכתוב כן], וא"כ אין שייך בזה מיעוט אחר
מיעוט, כיון דצריך כולם. ותי' דאה"נ, הי'
צריך בכולם לכתוב כהן, אבל ה"ה

לנר, והניח בקו'. וכ' דעכ"פ לדעת רש"י בחומש צ"ל דמסברא ידעי' דאיש בכ"ג, דכיון דאמר' והצילו העדה, מסתמא צריכין הרבה לדון עליו, כדי לישא וליתן הרבה, ואולי ילמדו עליו זכות. אבל זה לא שייך בבהמה, וכיון דאין הכ"ג מן הדין אלא מן הסברא, א"כ לכאור' לא שייך בזה ההיקש דוגם בעליו יומת, ולכן ה"א שאין צריך כ"ג, קמ"ל הקרא דאם בהמה אם איש לא יחי' (כ"ג בכוונתו). **וע"ע בחזון איש (או"ח קכ"ה, ו')** דג"כ עמד על הקושי בדברי רש"י כאן ועל התורה. וגם נתקשה שם, דקרא דושפטו העדה והצילו העדה לא נאמר עד ספר דברים, וא"כ איך דנו במדבר כלל, וכ' דבאמת במדבר נאמר להם הדין דצריכים לדון בכ"ג, וכל מ' שנה דנו שם ע"פ ב"ד של כ"ג. ואם הי' מי שעלה על ההר, אף שלא הי' ב"ד עדיין בשעת מעשה, מ"מ דנו אותו לאחר יו"כ, דאז ישבו ב"ד, ולפי"ז א"ש לכ"ע, בין למ"ד יתרו קודם מתן תורה בא, ובין למ"ד אחר מתן תורה בא, הא סכ"ס לא דנו העובר על הגבלת ההר עד לאחר יו"כ, דאז ישבו ב"ד לכ"ע.

(ט) **אמר ר"ל והוא שהמיתו- פרש"י,** דאז לא בעינן כ"ג, שהרי אז הוכיח סופן על תחלתן שאינן בני תרבות, וא"כ שפיר יכול הוא להורגן בלא שום דין. והק' היד רמה, הא תינתן ארי ודוב וכו', אבל מהו בשאר בהמות, שהרי אי' בברייתא בפירוש דר"א ס"ל דשאר בהמה וחי' שהמיתו, כל הקודם להורגן זכה, וזהו גם בהמות כגון כשבים, עזים, וכו', והם ודאי בני תרבות, ולכן למה יכול להורגם בלא דין. אלא ביאר דמה דס"ל לר"א דיכול להרגם בלא שום דין, אי"ז משום דלאו בני תרבות ואין להם בעלים, אלא משום דצריכין להורגם כדי לסלוקי היזק, או משום ובערת הרע מקרבך. ורק שיש גזה"כ בשור דצריך לדונו כמו שאנו דנין בעליו, ונח' ת"ק ור"א בשאר בהמות. וביאר דפליגי אם אנו למדין שור שור משבת, וא"כ שור דכתיב אצל בעלים לאו דוקא, וה"ה שאר בהמות, או דלמא שור דוקא, וכאן אין למדין משבת, ולכן שפיר יכול להורגן בלא שום דין.

משמע דגם בן חורין הוקש לקרקעות, וכמש"כ רש"י בקידושין (ז). ובהמשך שם כ' ליישב קו' תוס', דמסתבר דכיון דגילה התורה דגוף האדם הרי הוא כקרקע, א"כ אין סברא לחלק בין עבד ובין אדם בן חורין, אלא בכל מקום אמרי' דגוף האדם הרי הוא כקרקע.

(ז) **עשר גפנים טעונות... ר"מ מחייב וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע- ביאר הריטב"א בגיטין (לט),** דאין הציור שהחמש שהודה לו הם עכשיו מחוברות לקרקע בפנינו, דא"כ הו"ל הילך מה שלך, דלא אמרי' בזה דחייב בשבועת מודה במקצת. אלא מיירי דהחמש שהודה לו או בצרן ואכלן, או נאבדו בפשיעה, וא"כ אינם בפנינו. וכי תימא, א"כ אי"ז קרקע אלא מטלטלין, ולמה אמרי' דאינו נשבע על שבועת מודה במקצת זה. וכ' הריטב"א ד"כיון דבשעת הפקדון הוו להו מחוברין, ועיקר תביעתו קרקע הוא תובע, דינו כקרקע". **והר"ן בשבועות (כד. בדפיו)** כ' די"ל דהציור הוא שיש עדיין ה' גפנים טעונות בפנינו, והמפקיד תובע שי' טעונות הפקיד לו, וה' אלו מהם, וה' אחרים שכבר בצר השומר או אבד. והשומר מודה דבצר ה' גפנים, אלא אומר דהה' שהם בפניהם שלו הם. וא"כ, נמצא דלפי ר"מ, דהעומדות ליבצר כבצורים, א"כ הוי גפנים אלו כמטלטלים, וא"כ הודה וכפר במטלטלים. אבל לרבנן, דס"ל דלאו כבצורות דמיין, א"כ הגם דהודה במטלטלין, מ"מ כפירתו הוא רק בקרקע. [ולכאור' יוצא מזה מח' יסודי, האם אולי' בתר שעת הפקדון, או בתר שעת השבועה, דהריטב"א ס"ל דהשאלה אם נחשב קרקע או לא תלוי בשעת הפקדון, והר"ן ס"ל דתלוי בשעת השבועה. אולם עדיין צ"ע למה לא פי' הריטב"א כמו שפי' הר"ן, ואולי ס"ל דבין הכפירה ובין ההודאה צריך להיות על קרקע כדי לפוטרו, וצ"ע בזה.]

(ח) **מה איש בכ"ג- פרש"י,** דכבר הוקבעו לישראל סנהדראות מיתרו ואילך. והק' היד דוד, תינתן למ"ד דיתרו בא קודם מתן תורה, אבל למ"ד דיתרו בא אח"כ מתן תורה מאי איכא למימר. וכ' דאפשר דרמי בר יחזקאל סבר כמ"ד יתרו קודם מתן תורה בא. אבל עדיין ק', שהרי רש"י על התורה כ' דאפי' למ"ד דיתרו בא קודם מתן תורה, מ"מ פרשה של השופטים לא נאמר עד לאחר יו"כ בשעה שני', וא"כ לכאור' רש"י סותר עצמו מפירושו על התורה לפירושו כאן (וכזה הק' הערוך

(י) ואפי' ר' יונתן לא קאמר אלא רובו, אבל כולו לא- לכאור' מפשטות דברי הגמ' משמע דשייך עיר הנדחת אפי' אם יש רוב השבט, ויש א' שאינו הודח, אבל כיון שאין אפי' א' שאינו הודח, שוב אינו יכול להיות עיר הנדחת. אבל לכאור' א"א לומר כן, דא"כ מהו קו' הגמ', הא שפיר יכול להיות מתני' ר' יונתן, אם רוב השבט הודח ולא כולו, ואז שפיר יכולים להיות רוב השבט נדון כרבים. וע' ביד רמה דפי' דכוונת הגמ' בר' יונתן הוא דעד רוב ולא עד בכלל שייך דין עיר הנדחת, אבל כיון שרוב השבט הודח, שוב אין שייך בהו דין עיר הנדחת. וע' במהרש"ל לעיל (ב). דמבואר דלא פי' כן, דכ' דרק בכל השבט אמרי' דאין דנין אלא בב"ד של ע"א. אולם ע' במהרש"א שם דפי' דמה דאי' בסוגיא כאן אבל כולו לא, היינו רובו, דרובו ככולו, ועד רובו עד ולא רובו בכלל, וכמש"כ היד רמה. והביא דגם הרמב"ם פסק כן, דפסק דאם יודחו רובו של שבט, דנין אותן כיחידים.